

969

Pastelkleurig aardewerk van Regout/Sphinx

"Het begon met zes bordjes"

Toen Diana van Oostende onlangs verhuisde, moesten 35 dozen met meer dan gebruikelijke voorzichtigheid worden vervoerd. Haar collectie pastelkleurig aardewerk, stel je voor! Een jaar of tien verzamelt ze nu... en haar passie wordt alleen maar groter.

"Het begon met zes bordjes uit de uitzet van mijn oma", vertelt Diana alsof ze er zelf nog versted van staat. "Zij had ze altijd gebruikt, dat betekende natuurlijk

wel wat. Omdat ik ze mooi vond, heb ik ze te pronk gezet. Daarna krijg je nog eens een kopje, je ziet een kannetje. En dan ben je aan het verzamelen."

Zo gaat dat. En hadden de oudjes van nu toch vroeger maar geweten hoe gewild het gewone servies van toen zou zijn! Het pastelkleurig Maastrichts aardewerk van Regout/Sphinx: bijna elke Nederlander ouder dan 30 kent het. De zachte kleuren die elke servieskast in keuken of pronkkamer een gloed gaf van ongedwongen huiselijke gezelligheid, begonnen vanaf 1950 aan een onstuitbare opmars in na-oorlogs Nederland. Wat heet! In de jaren 1960 werd je er bijkans mee doodgegooid.

"Dat klopt!", beaamt de moeder van Diana, bij haar dochter op bezoek in het pittores-

ke Dirksland op Goeree-Overflakkee. Toen zij met haar ouders in Spijkenisse woonde, kwam daar regelmatig een vertegenwoordiger aan de deur, met dozen vol van het nieuwste spul.

"Vanaf half jaren vijftig was het pastelkleurig aardewerk in veel winkels al te koop", zegt Diana. "Je kon er ook voor sparen, bijvoorbeeld bij Royco, California, Oxo, Zwarte Kat. Als je zes zegels had die de naam Kwatta vormden, kreeg je een cacao-keurige beker met die naam op het oor. Bij een paar rollen Bolletje beschuit kreeg je een kop en schotel van het model Grave Dona."

Van gek tot erger

Diana mag zich inmiddels een kenner noe-

ren. Al doet ze het naast een voltijd baan en andere liefhebberijen, ze heeft van het zoeken naar pastel, samen met haar man, een half levenswerk gemaakt. "In het begin", zegt ze, "ben je gewoon aan het sparen. Je snuffelt wat rond en verzamelt alles wat je ziet. Dan beginnen je pas de details op te vallen. Dat het ene randje van een schoteltje wat smaller is dan het andere bijvoorbeeld, dat bij sommige schoteltjes de onderkant recht loopt en andere een opstaand randje hebben. Dat het rondje voor het kopje op de schotel bij de ene soort groter is dan bij de andere. Een krulletje hier, een randje daar. Dan besef je pas hoeveel er is! Het gaat van gek tot erger." Hoeveel er is?

Diana weet het niet, voorzover haar bekend bestaan er geen complete catalogi. Zelf heeft ze onder andere - houd u vast: koppen en schotels, bekers, theepotten, koffiepoten, theelichtjes, koffiefilters, suikerpotjes, melkkannetjes, botervlootjes, eierdopjes, soepkommen, platte borden, diepe borden, aardappelschalen, dekschalen, fonduepannen, puddingvormen, parafeu soufflébakjes, petitfour-schaaltjes, kammenbakjes, een lampetkan,

zoals het zogenaamde Greyhound en Citron.

Aïda

Is daarmee een beeld gegeven van de geschakeerdheid van de collectie? Nou nee. Sommige items zijn helemaal gekleurd, andere slechts gedeeltelijk. Over

wat hoekige, fijne witte oortjes staat prominent te pronken in de huiskamer.

Uitbuiting

Hoe vriendelijk Regout aardewerk er ook uit ziet, zo beladen is de historie van het bedrijf. Zijn naamgever was Petrus Regout, de grote pionier van de Nederlandse keramische industrie. Hij zette in 1836 zijn ambachtelijke kristal- en glasslijperij om in een moderne, op stoommachines draaiende aardewerkfabriek. Deze wist na een moeizame beginperiode uit te groeien tot de belangrijkste van Maastricht. De oude Petrus Regout was naast actief onder-

sommige lopen streepjes of figuurtjes. De ene koffiepot is lang en slank, de andere kort en rond. Het ene melkkannetje is weer net een slagje groter dan het andere. En naast het met merknamen bedrukte aardewerk bestaan ook de speciale uitgaven, bij-

nemer onder meer lid van de Eerste Kamer. Hij was een gerespecteerd man. Zijn goede naam is echter verguisd geraakt door toedoen van zijn oudste, eveneens Petrus geheten, zoon. Deze zette na de dood van zijn vader samen met zijn jongere broer de fabriek voort, maar nam het met de rechten van zijn arbeiders niet zo nauw, het was zelfs zo erg, dat de naam Regout voor altijd de weerklank vertegenwoordigt van de uitbuiting door het grootkapitaal. Wellicht is het om die reden geweest, dat de productie vanaf 1899 verder ging onder de naam Sphinx?

Ondertussen, aangespoord door het succes van de Regouts, waren ook andere ondernemers begonnen met de mechanische productie van aardewerk, waaronder Louis Regout, wiens Mosa nog steeds in vele servieskasten te vinden is. Niet alle fabrieken waren een lang leven beschoren, wél de fabriek die later de deftige naam Société Céramique kreeg, met in zijn logo een briesende leeuw.

asbakken en tot slot, als een verwijzing naar de latere nering van Sphinx, een piespot. Van veel kleinere artikelen heeft Diana alle kleuren. Dat zijn standaard groen, geel, grijs, roze, turquoise en donkerder geel, dat Regout maïsgeel noemde. Later zijn er nu en dan wat afwijkende kleuren toegevoegd

voorbeeld met de Euomast erop, automerken of zelfs de naam van een school. Hoeveel stuks de verzameling van Diana telt? Ze heeft geen idee. Het moeten er duizenden zijn. Haar favoriete stukken vormen een servies van het model Aïda, het laatste pastel dat Royal Sphinx maakte, in 1969. Een sierlijke koffiepot en kopjes met

Sanitair

Op zijn hoogtepunt, in het begin van de twintigste eeuw, was de keramische industrie in Maastricht goed voor zo'n 70 procent van de totale industriële werkgele-

genheid van de stad. Daarna zijn veel bedrijven in problemen geraakt, wat na de Tweede Wereldoorlog tot een aantal fusies heeft geleid. De grootste en meest opmerkelijke daarvan was die van Sphinx met de Société Céramique in 1958. Gedurende de twintigste eeuw was de aandacht van Sphinx en zijn fusiepartner gelei-

delijk verschoven van huishoudelijk aardewerk naar sanitair. In 1969 besloot de

boekje Maastrichtse ceramiek merken en dateringen, geschreven door Arie Polling, staan bijna alle bodemstempels en hun dateringen uitgebreid omschreven. De pastelverzamelaar onderscheidt de liggende sfinx met daaronder een kader waarin staat P. Regout & Co, Maastricht en de liggende sfinx binnen twee cirkels waarin staat Royal Sphinx Maastricht met bovenop een kroontje. Het eerste merkstempel heeft betrekking op de jaren 1950-1960, het tweede op de jaren 1960-1970. De precieze datering lees je vervolgens af aan een streepje en eventuele puntjes onder de tekst van het stempel. Een streepje links en puntjes rechts verwijst naar het betreffende decennium plus evenveel jaren als puntjes. In

gefuseerde Sphinx, na ruim 130 jaar, de productie van servies helemaal te be  ndigen. Sindsdien maakt het bedrijf alleen nog tegels en het welbekende sanitair.

Merkstempels

Wat blijft is de oogst van verzamelaars. Wij kennen de liggende sfinx en de briesende leeuw onderop de borden uit de oude doos ondertussen wel. Voor de liefhebbers: geeft het servies aanknopingspunten voor wat betreft de precieze datering? Ja. In het

het geval van de sfinx zonder kroontje betekent een streepje links gevolgd door drie puntjes: 1950 plus 3 is 1953. Een streepje rechts betekent bij deze stempel: 1960. De eventuele puntjes links zijn de jaren die je daarvan af moet trekken. Bij de sfinx m  t het kroontje geldt het jaar 1960 als vertrekpunt en 1970 als eindpunt.

Hebberig

Diana van Oostende en de andere Nederlanders met een passie voor pastel

vormen een interessant gezelschapje, dat op markten en beurzen om elkaar heen draait met een gezonde mix van goedgunstigheid en wantrouwen.

"Met sommigen voel je je als een soort familie," zegt Diana. "Je helpt elkaar, want je gunt elkaar wat. Als je weet dat zij ergens naar op zoek zijn en jij ziet dat voor een goede prijs, dan koop je het voor hun. Of je sluit samen een deal om het bieden op internet niet op te drijven. Zo doen de echte liefhebbers, denk ik. Maar daarnaast heb je natuurlijk de mensen die er geld mee willen verdienen. Zij zorgen ervoor dat de prijzen de laatste jaren enorm gestegen zijn. Soms is dat niet leuk meer." Tot welke wilde tafereelen van hebberigheid de handelsgeest kan leiden, maakte Diana enkele jaren geleden mee in de jaarbeurs. "Een mevrouw uit Amsterdam had een prachtige partij pastel. Kopjes, borden, theelichten, noem maar op, honderden stuks. Ze wilde er om een of andere reden, door omstandigheden, afscheid van nemen. Nou, hoe de mensen daar toen op afstormden, dat was echt verschrikkelijk. Er was iemand die met   n hand vijf mokken tegelijk vastpakte. Het werd die vrouw meteen teveel. Ze riep: "Hou maar op, ik verkoop niets!" Ik begreep haar helemaal." Voor Diana liep de graaipartij heel gunstig af. Ze had er bescheiden bij gestaan met haar opschrijfboekje en toonde begrip voor de vrouw. Na afloop had ze haar telefoonnummer gegeven, voor het geval ze zich mocht bedenken. "En ja hoor", zegt Diana, "een paar maanden later belde ze op. Ze gunde mij de collectie. Echt een klapper."

Dekseltje

Toch is niet zo'n klapper, maar het rondstruinen, het grootste genot van de verzamelaar. Dat de vondst van een enkele trofee onder het stof van jaren kan leiden tot pure extase weet u zelf. Diana heeft nog een paar items die haar erg gelukkig zouden maken. De belangrijkste is een groen dekseltje van de kleine variant van het suikerpotje van het model Amsterdam. Op elk potje past een dekseltje, zegt men weleens, maar dit dekseltje lijkt eenvoudig niet te vinden!

Diana is ook op zoek naar alle soorten originele verpakkingen en reclamemateriaal. En zijn er mensen die informatie willen uitwisselen of eens willen komen kijken? Ook zij zijn welkom. U kunt haar mailen: diana.pastel@wanadoo.nl

Yvonne van Osch